बालबालिकाको दृष्टिकोणबाट तयार गरिएको स्थितिपत्र

नेपालमा बालबालिकाको अनलाइन सुरक्षा र अधिकार संरक्षण

Terre des Hommes Netherlands

SCROL

Safety for Children and their Rights OnLine

परिचय

अनलाइनमा हुँदा इन्टरनेट पहुँच र हाम्रा अधिकार र सुरक्षाका सरोकारहरूलाई कसरी हेर्दछौं भन्ने विषयमा यो स्थितिपत्र हामी बालबालिका आफैंद्वारा तयार गरिएको हो । हामीले पहिले भन्दा धेरै इन्टरनेट र सामाजिक सञ्जालको प्रयोग गरिरहेका छौं र यी प्रविधि र प्लेटफर्महरूको बढ्दो पहुँचले हाम्रो अनलाइन सुरक्षामा गम्भीर चिन्ताहरू खडा भएका छन् ।

हामीले नेपालको गण्डकी र बागमती प्रदेशका भिन्न पृष्ठभूमिका बालबालिकासँग समूह छलफल गरी यो पत्र तयार गरेका हौँ । हामीले हाम्रा अधिकार र अनलाइन सुरक्षासंग सम्बन्धित समस्या / मुद्दाहरू तथा सरोकारहरू पहिचान गरेर यो पत्र तयार गरेका हौँ ।

पहिलो मस्यौदा तयार भएपछि हामीले तयार गरिएको सामग्रीलाई परिमार्जन गर्यौं र केही थप सिफारिसहरू पनि समावेश गर्यौं ।

यस स्थिति पत्रको उद्देश्य सरकार र सम्बन्धित सरोकारवाला पक्षहरूलाई हाम्रो अधिकार र अनलाइन सुरक्षाको बारेमा जानकारी गराउनु, साथै यस पत्र अनुरुप आवश्यक कारबाही गर्न वहाँहरूसंग माग गर्नु हो । हामीले हाम्रो अनलाइन सुरक्षा र अनलाइनमा हाम्रो अधिकारको संरक्षणका लागि काम गर्ने अभिभावक, शिक्षक, समुदायका अगुवाहरू, कानून प्रवर्द्धक अधिकृतहरू, इन्टरनेट सेवा प्रदायकहरू र अन्य सम्बन्धित व्यक्तिहरूको भूमिकामा केन्द्रित भएर यो पत्र तयार गरका छौं ।

नेपालमा बालबालिकाको अनलाइन सुरक्षाको बर्तमान स्थिति

नेपालमा धेरै भन्दा धेरै मानिसले इन्टरनेटको प्रयोग गरिरहेका छन्, तथ्याँकमा देखिए अनुसार २०२०, जनवरीमा ३५ प्रतिशत, २०२२ मा ३८.४ प्रतिशत, र २०२३ को शुरुमै ५१.६ प्रतिशत मानिसले इन्टरनेटको प्रयोग गरेका छन् । त्यसै गरी, नेपालमा सामाजिक सञ्जाल प्रयोगकर्ता पनि बढेका छन् । जनवरी २०२३ सम्म, नेपालमा बस्ने १.२६ करोड सामाजिक सञ्जाल प्रयोगकर्ताहरू रहेका छन् ।

इन्टरनेटले आजका बालबालिकाको जीवनमा धेरै फाइदाहरू प्रदान गर्दछ र हाम्रो भविष्यको स्वरुप दिई महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । इन्टरनेटको उपयुक्त ढंगले प्रयोग गर्नाले यसले उत्कृष्ट सिकाई अनुभवहरू प्रदान गर्दछ ।

हामीले हाम्रो छलफलबाट यो पहिचान गर्यौंकी, नेपालमा हाम्रा लागि अझवढी अनलाइन सुरक्षाको आवश्यकता छ, किन की हामीलाई इन्टरनेट प्रयोग गर्ने यस्ता साथीहरू पनि थाहा छ जस्लाई अनलाइनबाट हानी पुर्याउनु, दुर्व्यवहार गर्नु वा कसैलाई अपमान गर्नु अपराध हुनसक्छ भन्ने बारे थाहै छैन

हामीले हाम्रा ती साथीहरूलाई चिन्छौ जस्ले बारम्बार अपरिचितहरूलाई अनलाइनमा तस्विरहरू आदान प्रदान गर्छन । हामी अश्लील सामग्रीको सम्पर्कमा पनि आउनु परेको छ र नचाहिदा सन्देशहरू तथा तस्विरहरू प्राप्त गर्ने गर्दछौं । हामी अनलाइनमा हुँदा सुरक्षित महसुश गर्दैनौ किनकी कसैले केही पठाउन सक्छ वा हामीलाई मन नपर्ने कुरा लेख्न सक्छ ।

हामीलाई अनलाइन दुर्व्यवहार जस्तैः धम्की, यौन हैरानी आदि भएमा प्रहरी कहाँ जानुपर्दछ भन्ने लाग्छ, तर हामी मध्ये धेरैलाई वास्तवमै कहाँ जाने, कसरी रिपोर्ट(उजुरी) गर्ने र कसलाई रिपोर्ट गर्ने भन्ने थाहा छैन । तसर्थ जवाफदेही प्रणाली सरल बनाउनु पर्दछ र यसको बारेमा हामीलाई जानकारी दिनु पर्दछ ।

अहिले धेरै बालबालिकाले अनलाइन दुर्व्यवहारको सामना गरेको खण्डमा तिनीहरूले रिपोर्ट गर्लान वा नगर्लान भन्ने निश्चित छैन ।

"हामी शैक्षिक श्रोतहरू, खोज/अनुसन्धान सामग्रीहरू, र अनलाइन पाठ्यक्रमहरूको पहुँचमा पुग्न सक्छौं । हामी मुलरुपमा हाम्रो विद्यालयका कार्यहरू पुरा गर्न, परिवारका सदस्यहरू आफन्तहरू, साथीहरू र शिक्षकहरूसंग कुराकानी गर्न, मनोरञ्जन र सृजनात्मक कार्य तथा कला, नृत्य, संगीत, खाना पकाउन आदि सीपहरू सिक्न जानकारी खोज्न इन्टरनेट प्रयोग गर्दछौं ।"

१३ वर्षिय बालक, गण्डकी प्रदेश

बालबालिकाले भविष्यमा के हेर्न चाहन्छन्

हामी चाहन्छौं, हाम्रा अभिभावक, शिक्षक, प्रहरी, र इन्टरनेट सेवाप्रदायकहरू(ISP), सञ्चारमाध्यम, स्थानीय सरकार आदिबाट बालबालिकाको बढ्दो अनलाइन सुरक्षाको चिन्तालाई बुझी आवश्यक समाधानकाकार्यहरू गरियोस । यो केवलअनलाइन सुरक्षाको विषय मात्र नभएरसबै भौगोलिक स्थानहरूका बालबालिकाका लागि इनटरनेटमा उमेर–उपयुक्त सामग्री र सुरक्षित पहुँचकोविषय पनि हो ।

नेपालमा अधिकाँश अभिभावकहरूले आफ्ना बालबालिकालाई इन्टरनेटको सुरक्षित प्रयोग गर्नका लागि मार्गदर्शन प्रदान गर्न असमर्थ छन् । तिनीहरूमध्ये धेरैलाई अभिभावकीय मार्गदर्शन उपायहरूका बारेमा जानकारी छैन । त्यस्ता धेरै अभिभावकलाई इन्टरनेटमा आधारित विद्यालय कार्यहरूका बारेमा थाहा छैन । हामी चाहन्छौं हाम्रा अभिभावकहरू समय अनुरुपको शिक्षा विधिहरूलाई बुझी हाम्रा विद्यालय कार्यहरू पुरा गर्न आवश्यक विद्युतीय उपकरणहरू र इन्टरनेट उपलब्ध गरिदिनुहोस ।

हामी हाम्रा विद्यालयहरू र शिक्षकहरूले इन्टरनेट प्रयोग गर्दा कसरी सुरक्षित रहने साथै इन्टरनेट प्रयोग गर्दा उनीहरूका अधिकारको बारेमा सिकाउनुहोस भन्ने चाहन्छौं । हाम्रा विद्यालयहरू र शिक्षकहरूले सधै विद्यालय पाठ्यव्रmमको शिक्षण सिकाईमा मात्र व्यस्त नरही हामीलाई अनलाइन सुरक्षा सम्बन्धी शिक्षण गर्न कार्यव्रmमहरू आयोजना गर्नुहोस भन्ने चाहन्छौं ।

हामी हाम्रा समुदायका अगुवाहरूले समुदायका सदस्यहरूलाई केन्द्रित गरी बालबालिकाको इन्टरनेट पहुँचको अधिकार र तिनीहरूको अनलाइन सुरक्षाको बारेमा सचेतनामूलक गतिविधिहरू सञ्चालन गर्नुहोस भन्ने चाहन्छौं । हामी हाम्रा नेतृत्वकर्ताहरूले बालबालिकाका अभिभावकहरूसँग यस बारेमा कुरा गर्नुहोस भन्ने चाहन्छौं । बालबालिकाले घटनाहरू उजुरी गर्न आउँदा प्रहरीलाई सहयोगी, विनम्र र जवाफदेही भइदिनुहोस् भन्ने हामी चाहन्छौं । प्रहरी कार्यालयहरूमा बालबालिकालाई नम्र स्वागतयुक्त वातावरण हुन पर्दछ । प्रहरीले बालबालिकाका मुद्दामा भएको अनुसन्धान प्रकृया र प्रगति बारे जानकारी दिनु पर्दछ ।

सुझावहरू

सरकार र इन्टरनेट सेवा प्रदायकहरूलाई सुझाव

१. बालबालिकाका लागि विद्युतीय स्पेसहरू सुरक्षित बनाउन काम गर्नुहोस् ।

२. हानीकारक सामग्री रोक्नुहोस् र बालबालिकाका लागि उमेर–उपयुक्त सामग्रीहरू इन्टरनेटमा रहने सुनिश्चित गर्नुहोस् ।

३. विद्यालयहरू र कानून कार्यान्वयन गर्ने निकायहरूको समन्वयमा संचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रमहरू आयोजना गर्नुहोस् । रेडियो, टेलिभिजन र अरु सञ्चार सञ्जालहरू मार्फत देश भरका व्यापक जनसमुदाय र बालबालिकालाई अनलाइन सुरक्षाको बारेमा संचेतना प्रदान गर्नुहोस् ।

४. अनलाइन यौन दुर्व्यवहारका दोषीहरूलाई न्यायको दायरामा ल्याउन अन्य देशहरूसंग कुटनीतिक सहयोग सम्बन्धहरूको विकास गर्नुहोस् ।

५. बाल यौन दुर्व्यवहारयुक्त सामग्रीहरू इन्टरनेट र समाजिक सञ्जालबाट हटाउन आचारसंहिता वा निर्देशिका बनाउनुहोस् ।

६. नेपालभरका सबै बालबालिकाका लागि इन्टरनेट सर्वसुलभ र पहुँचयोग्य बनाउनुहोस् ।

हामीलाई सहयोग र समर्थन गर्न nepal@tdh.nl मा सम्पर्क गर्नुहोस्

NATIONALE POSTCODE LOTERIJ
IGNITE PHILANTHROPY inspiring the end to violence against girls and boys
SCROL Safety for Children and their Rights OnLine
Terre des Hommes Netherlands